

Ambtelijk advies Handelingsperspectief buitengebied Regio Amersfoort.

Samenvatting

De gemeenten en de provincie Utrecht hebben eind 2021 het Ontwikkelbeeld 2030-2040 voor de Regio Amersfoort vastgesteld. Daarmee besloten zij onder andere tot het opstellen van een Handelingsperspectief Buitengebied. Dit Handelingsperspectief moet zicht bieden op alle ruimtevragers in het buitengebied (zoals landbouw, natuur, recreatie, economie/bedrijven of energie-opwek die samen meer ruimte vragen dan beschikbaar is) en het toekomstperspectief van deze sectoren. Daarna worden in overleg met belanghebbenden onderbouwde keuzes gemaakt voor een toekomstbestendige inrichting van onze mooie regio.

De startnotitie bevat een plan van aanpak voor het maken van het Handelingsperspectief Buitengebied.

Aanleiding

De gemeenten en de provincie Utrecht hebben eind 2021 het Ontwikkelbeeld 2030-2040 voor de Regio Amersfoort vastgesteld. Het Ontwikkelbeeld beschrijft de verstedelijkingsstrategie van 2030 tot 2040. Het Ontwikkelbeeld moet concreter worden gemaakt voor het landelijk gebied. Door het opstellen van een Handelingsperspectief Buitengebied krijgen we inzicht in alle ruimtevragers in het buitengebied (zoals landbouw, natuur, recreatie, economie/bedrijven of energie-opwek) en het toekomstperspectief van deze sectoren. Dit leidt tot keuzes voor een toekomstbestendige inrichting van onze mooie regio met als planhorizon 2040.

De startnotitie vormt een plan van aanpak om te komen tot het Handelingsperspectief Buitengebied voor de regio Amersfoort. Het Regiobureau Amersfoort heeft de betrokken Utrechtse gemeenten, de provincie Utrecht en het waterschap Vallei en Veluwe verzocht de startnotitie vast te stellen.

Doel/Effect

Het vaststellen van het interactieve proces waarlangs en het tempo waarin het Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort zal worden opgesteld.

Medeopdrachtgever is provincie Utrecht en een belangrijke partner is het waterschap Vallei en Veluwe.

Belang van Handelingsperspectief Buitengebied.

De toekomst van het buitengebied staat onder druk. Het op te stellen Handelingsperspectief vormt een concretisering van de (ruimtelijke) opgaven in het buitengebied tot 2040 op basis van de huidige situatie, vastgestelde ruimtelijke opgaven, trends en ontwikkelingen, verdienmodellen en het prioriteren en combineren van functies. Met het Handelingsperspectief geeft de regio zichzelf en haar partners een kader en richting voor de uitvoering van ambities in het buitengebied.

Binnen de Regio Foodvalley wordt ook gewerkt aan een Regionaal Perspectief voor het Landelijk Gebied. Beide processen lopen parallel aan elkaar en overlappen daarom ruimtelijk het gebied in de Gelderse Vallei. De Gelderse gemeenten hebben er voor gekozen om het proces in hun eigen provincie de voorrang te geven, qua ambtelijke inzet en realisatie van inhoudelijke ambities en opgaven. Vooral gezien de landelijke opgaven ten aanzien van stikstof.

Argumenten

1a: met drie gebiedsateliers en een integratieatelier wordt ingespeeld op de landschappelijke verscheidenheid en kunnen alle betrokkenen inbreng hebben ten aanzien van de opgaven en ambities.

In de eerste helft van 2023 wordt voor de drie deelgebieden Utrechtse Heuvelrug, Eemland en Gelderse Vallei een atelierweek georganiseerd. Volgorde en inhoud van de atelierweken wordt komende tijd bepaald. In de gebiedsateliers vindt het ontwerpend onderzoek plaats met de diverse gebiedspartijen/externe deskundigheid. De gebiedspartijen worden hiervoor uitgenodigd. De gebiedsateliers vinden plaats op representatieve locaties, met een open karakter zodat het werk goed zichtbaar is en inwoners en andere geïnteresseerde partijen mee kunnen doen. De ateliers zijn ook de plek waar raads- en statenleden binnen kunnen lopen om een indruk te krijgen van wat er in de ateliers besproken en geschetst wordt. Elk gebiedsatelier eindigt in een presentatie aan de betrokken bestuurders van de betreffende regio voor feedback en aanscherping. Na de drie gebiedsateliers wordt de inhoudelijke verdieping afgesloten met een integratieatelier (juni) waar alle inzichten en kennis samenkomen tot één samenhangend verhaal voor het buitengebied van de Regio Amersfoort.

1b: de complexiteit van de transitie van de landbouw vraagt om aanvullende kennis op dit thema. De tijd tussen vaststelling startnotitie en start atelierweken wordt ingezet voor een kennismaand waarin de kennis over de transitie van de landbouw wordt verdiept. Wat is een fundamenteel andere landbouw? Wat kent dat als ambitie voor 2040? Wat is de huidige situatie, welke ontwikkelingen spelen er en wat is er nodig om de fundamenteel andere landbouw te realiseren (bijvoorbeeld qua ruimtegebruik)?

1c: het is van belang duidelijk te zijn over de verdeling van de verantwoordelijkheden
De keuzes en mogelijkheden die in het traject naar het Handelingsperspectief Buitengebied naar boven komen (ruimtegebruik, prioritering, fasering), worden in de stuurgroep Handelingsperspectief besproken. In deze stuurgroep zitten de Utrechtse gedeputeerden Van Essen en Sterk, de wethouders Molenaar van Woudenberg en Dijksterhuis van Amersfoort en heemraad Ter Maten van het waterschap Vallei en Veluwe.

- De stuurgroep legt de keuzes voor bij het Bestuurlijk Overleg Regio Amersfoort dat maandelijks vergadert en waaraan de Utrechtse gedeputeerde(n) en de wethouders van de negen Regiogemeenten deelnemen.
- De colleges van de gemeenten en provincie en het dagelijks bestuur waterschap nemen de besluiten.
- Het Handelingsperspectief wordt ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.

De raden en staten worden op verschillende momenten actief betrokken en geïnformeerd. Op 14 maart vindt een startbijeenkomst plaats voorafgaand aan het eerste gebiedsatelier, waar de opzet en inhoud van de verschillende gebiedsateliers wordt toegelicht. Voor de zomer wordt de opbrengst van de drie gebiedsateliers in een bijeenkomst gepresenteerd.

Na de zomer wordt (waar gewenst) ter voorbereiding van de besluitvorming in de raden een ronde van wensen en bedenkingen georganiseerd over het concept. Zodat wordt opgehaald wat de raden

van het concept vinden en beoordeeld kan worden of aanpassing/aanscherping nodig is om besluitvorming in december mogelijk te maken.

1d: het bedenken van een toekomstbestendige inrichting van het landelijk gebied van de Regio Amersfoort vraagt om afstemming met regionale en landelijke opgaven.

Het Rijk werkt op dit moment aan een omvangrijke lijst van nationale programma's. Veel van die programma's krijgen via de provincies vorm. Vanuit de provincies wordt weer gekeken naar de regio's. In de drukte die nu ontstaat rondom de Rijksprogramma's zet het plan van aanpak voor het Handelingsperspectief in op het Handelingsperspectief als kapstok. Parallele trajecten als het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), Programma Mooi Nederland, Gebiedsgerichte aanpak van provincies (GGA), Groen Groeit Mee (GGM), Novexgebied Utrecht/Amersfoort, Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA), Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS) kunnen straks aftappen uit het integrale Handelingsperspectief.

Voor o.a. dit gebied wordt door de provincie Utrecht ook een Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) ingezet om te komen tot een gebiedsprogramma in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Overwogen is om het Handelingsperspectief en de GGA samen te voegen. Hiertoe is niet besloten omdat de stukken qua proces, inhoud en besluitvorming te verschillend zijn. Dit wordt hieronder toegelicht.

De GGA moet ingaan op de 5 prioritaire doelen (natuurherstel en natuurverbetering, stikstofreductie, transitie landbouw, verbetering water en bodem en klimaataanpak) van het NPLG. In de GGA komt, naar verwachting, een beschrijving van bedrijfsmodellen voor de landbouw, mate van extensivering (inschatting van stoppers) etc. Dit moet leiden tot een vastgesteld percentage stikstofreductie.

Het Handelingsperspectief gaat uit van meer doelen en ambities voor het gebied en leidt via ontwerpend onderzoek tot een globale (integrale) kaart waar wat haalbaar is, en niet een percentage. Het Handelingsperspectief gaat ook in op de ambities op het gebied van de Regionale Energie Strategie, recreatie en Groen Groeit Mee.

De GGA en het opstellen van het Handelingsperspectief Buitengebied hebben beide een eigen tijdsplan. De GGA moet op 1 juli 2023 leiden tot een gebiedsprogramma voor de 5 prioritaire doelen. Dit is een wettelijk vastgelegde datum. Het Handelingsperspectief zal in december 2023 af zijn.

In het Handelingsperspectief worden de kerndoelen van het NPLG meegenomen en waar mogelijk geïntegreerd in het bredere perspectief en de ambities van het Handelingsperspectief. Zo kan het Handelingsperspectief inhoudelijk de GGA versterken. Dit vormt de inzet, maar in welke mate dat in de praktijk gaat lukken moet de komende tijd uitwijzen. Mogelijk gaat de provincie het Rijk voor de GGA melden dat de inhoud voor het gebiedsprogramma voor het deel Regio Amersfoort via het Handelingsperspectief tot stand gaat komen en dus later dan 1 juli zal worden aangeleverd. De Regio Amersfoort moet er alert op zijn dat dit niet ten koste gaat van de claim op de transitiegelden van het Rijk.

Door de participatie voor beide processen samen uit te voeren belasten we de mensen en organisaties in het gebied minder. Ze hoeven dan niet twee keer in korte tijd dezelfde vragen te beantwoorden.

1e: het lokale omgevingsbeleid is leidend voor uiteindelijke locatieontwikkeling.

Met het vaststellen van het Handelingsperspectief Buitengebied eind 2023 gaat de gemeente een verbinding aan met haar partners in de regio en de verbinding om binnen haar ruimtelijke beleid de regionale opgaven op te nemen. Het Handelingsperspectief vormt hiermee het vertrekpunt voor lokale keuzes en voor partijen die kunnen investeren in onze regio.

1f: voor de uitvoering van het Handelingsperspectief Buitengebied moet rekening worden gehouden met de noodzaak van gemeentelijke cofinanciering.

Financiering is straks nodig om het Handelingsperspectief ook in de praktijk tot uitvoering te brengen. Het is daarom van belang te bezien waar kansen liggen om op aan te sluiten zoals lopende initiatieven/projecten (koppelkansen) en welke partijen baat hebben bij de ontwikkeling van het buitengebied, zodat zij als co financier kunnen optreden.

Het vaststellen van de startnotitie voor het Handelingsperspectief heeft geen financiële consequenties. De kosten van het opstellen van het Handelingsperspectief door BVR Adviseurs Ruimtelijke Ontwikkeling worden gedragen door Bureau Regio Amersfoort en de Provincie Utrecht.

Tegenargument/Alternatieve scenario's

Niet aan de orde.

Risico's

Nieuwe coalitievorming in Leusden.

Het is niet duidelijk wanneer er een nieuwe coalitie zal zijn en wat de inhoud gaat worden van het coalitieakkoord. Dit kan problemen geven gelet op de planning die in het Handelingsperspectief is opgenomen.

De nieuwe coalitievorming zal ook een wissel trekken op de ambtelijke organisatie waardoor de benodigde ambtelijke inzet voor het Handelingsperspectief onder druk kan komen te staan.

De Gelderse Regiogemeenten Barneveld en Nijkerk hebben er voor gekozen om het proces in hun eigen provincie voorrang te geven.

Het Handelingsperspectief van de regio Amersfoort is inhoudelijk verweven met de keuzes die in het Gelderse voor de Gelderse Vallei worden gemaakt. Daarom is afgesproken om inhoudelijk en procesmatig de samenwerking op te zoeken. En de betrokken Gelderse bestuurders als agenda lid aangehaakt te laten zijn. Daar waar nodig blijkt, zal bij eventueel geconstateerde tegengestelde belangen, bestuurlijk worden opgeschaald.

Gebiedspartijen haken af bij de gebiedsgerichte aanpak.

Door de koppeling met de Gebiedsgerichte Aanpak van de provincie Utrecht komt de stikstofopgave op de agenda van het Handelingsperspectief. Rondom de stikstofopgaves liggen de gesprekken op het moment erg gevoelig. Wanneer de nadruk op dit onderwerp ligt, bestaat het risico dat gebiedspartijen (boerenorganisaties) niet meer willen participeren. Voor beide processen is het wel van groot belang om het samen te doen met alle gebiedsbetrokkenen. De signalen uit het gebied wekken niet de verwachting dat gebiedspartijen zich uit de gesprekken over het

Handelingsperspectief zullen terugtrekken. Door de participatie waar mogelijk gezamenlijk te doen, kan gebruik worden gemaakt van de kennis en specialismes uit beide processen. Dat geeft mooie kansen zowel voor het Handelingsperspectief als voor de Gebiedsgerichte Aanpak van de provincie.

Partijen gaan voor het eigen belang in plaats van het centraal stellen van het gezamenlijk belang. Het Handelingsperspectief wordt najaar 2023 aan alle gemeenteraden in Regio Amersfoort en Provinciale Staten van Utrecht ter vaststelling voorgelegd. Door dat brede speelveld spelen meerdere, soms tegenstijdige, belangen om rekening mee te houden. Dat vraagt om nadere gezamenlijke uitwerking en een houding waarbij partijen met behoud van democratische legitimiteit gevraagd wordt om de gezamenlijk opgave centraal te stellen, én het gezamenlijke belang centraal te stellen. Wat goed is voor de regio, is goed voor ons.

Plan van aanpak/tijdsplanning

De eerste helft van 2023 staat in het teken van de gebiedsateliers en het integratieatelier op weg naar een 75%-versie van het Handelingsperspectief. Na de zomer wordt (waar gewenst) ter voorbereiding van de besluitvorming in de raden een ronde van wensen en bedenkingen georganiseerd over het concept. Zodat wordt opgehaald wat de raden van het concept vinden en beoordeeld kan worden of aanpassing/aanscherping nodig is om besluitvorming in december mogelijk te maken.

Nadere informatie over plan van aanpak en tijdsplanning is terug te vinden in de startnotitie.

Communicatie

Adviesbureau BVR heeft de startnotitie opgesteld in overleg met betrokken ambtenaren van de Utrechtse Regiogemeenten en de provincie, de bestuurlijke stuurgroep voor dit initiatief en het Bestuurlijk Overleg Regio Amersfoort. Voor de regionaal opererende stakeholders (zoals LTO Gelderse Vallei, natuur- en recreatieorganisaties etc.) werd een bijeenkomst georganiseerd. Het Regiobureau Amersfoort zal de stakeholders nog informeren over de vaststelling van de startnotitie en het vervolgproces.